

Täysistunto

Torstai 14.10.2021 klo 16.00—21.13

5. Tieto on meidän - kansalaisaloite Ylen tekstisisältöjen turvaamiseksi

Kansalaisaloite KAA 8/2021 vp

Lähetekeskustelu

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 5. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään liikenne- ja viestintävaliokuntaan.

Lähetekeskusteluun varataan enintään 60 minuuttia. Asian käsittelyssä noudatetaan aikataulutettujen asioiden osalta sovittuja menettelytapoja. — Avaan keskustelun. Edustaja Kivelä, olkaa hyvä.

Keskustelu

18.06 **Mai Kivelä vas:** Arvoisa puhemies! Yle on jo 95 vuotta ollut meidän kaikkien yhteinen sivistäjä ja tiedonvälittäjä, ja näin tulee tulevaisuudessakin olla. Suomalainen hyvinvointiyhteiskunta perustuu vahvoille julkisille palveluille. Julkisilla varoilla tuettu yleisradiotoiminta tuo monenlaisia ääniä kuuluviin ja mahdollistaa sen, että me kaikki voimme saada yhdenvertaisesti luotettavaa, faktoihin perustuvaa tietoa. Minä ajattelen, että tämä on ehdottomasti meidän yhteiskuntamme vahvuus.

Tutkimusten mukaan me suomalaiset luotamme uutislähteisiimme enemmän kuin monessa muussa paikassa luotetaan. Aikana, jolloin mediakenttä keskittyy, valeuutiset leviävät ja sosiaalisen median algoritmit kärjistävät keskustelua, meidän tulee varmistaa, että suomalaisten kriittistä medialukutaitoa pidetään jatkossakin yllä. Siksi oman yleisradioyhtiön on oltava vakaalla pohjalla.

Kantelussa Ylestä Euroopan komissiolle on vedottu siihen, että tekstisisältöjä tuottava julkinen yhtiö vääristää kilpailua viestintäalalla. No, tälle väitteelle ei ole uskottavaa tutkimusnäyttöä. Päinvastoin yleisradiotoiminta ja kaupallinen media tukevat ja täydentävät toisiaan, aivan kuten Journalistiliittokin lausunnossaan muistuttaa. Kaupallista mediaa ei vahvisteta yleisradiotoimintaa heikentämällä.

Arvoisa puhemies! En iloitse siitä, että lakimuutoksella tullaan jossain määrin rajoittamaan Ylen toimintaa. On kuitenkin positiivista, että lakimuutokseen on saatu kattava poikkeusten lista, jolla varmistetaan, että Yle joutuu supistamaan toimintaansa mahdollisimman vähän. Lakimuutosta on valmisteltu yhteistyössä Ylen kanssa, ja Yle on siihen hyvin valmistautunut. Asian parlamentaarinen valmistelu on myös taannut kaikkien eduskuntaryhmien tuen.

Arvoisa puhemies! Lakimuutoksen etenemisessä minua on huolestuttanut tapa, jolla asiaa on edistetty komission kanssa epävirallisissa neuvotteluissa. Epävirallisten neuvotteluiden tarkempi sisältö on EU-protokollan mukaan salassa pidettävää, ja näin ollen komis-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 117/2021 vp

sion näkemysten tarkemmat perusteet ovat jääneet meidän lainsäätäjien ja kansalaisten ulottumattomiin. Tämä ei ole parlamentaarisesti asiasta päättäneiden eduskuntaryhmien eikä neuvottelevien virkamiesten syy, mutta ajattelen, että asiaan kannattaa kiinnittää vakavaa huomiota. Demokratioissa ei saa yleistyä tapa, että päätöksenteon perusteet eivät ole kaikkien avoimesti tarkasteltavissa ja punnittavissa. Epäviralliset neuvottelut saattavat olla meille tuiki tärkeän Ylen tapauksessa pienimmän pahan tie. Nyt on kuitenkin kuultava perustuslakivaliokunnan painavaa viestiä. On varmistettava asian EU-oikeudellinen tulkinta ja selvitettävä perin pohjin, mikä Suomen kansallinen liikkumavara todellisuudessa on. Ja huojentavaa puolestaan on, ettei perustuslakivaliokunta näe esityksen kaventavan sananvapautta ja että se esittää lakiehdotuksen käsittelyä.

Myös muualla Euroopassa katsotaan nyt meihin. Tapauksemme voi luoda esimerkin myös monen muun yleisradioyhtiön tulevaisuudelle. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Aittakumpu poissa. — Edustaja Mäkisalo-Ropponen, olkaa hyvä.

18.10 Merja Mäkisalo-Ropponen sd: Arvoisa puhemies! Kiitos tästä kansalaisaloitteesta. Asia on ajankohtainen, koska parhaillaan eduskunnassa käsitellään hallituksen esitystä, jonka tarkoituksena on täsmentää Ylen julkisen palvelun tehtävää. Lakiesityksen taustalla on Medialiiton jo vuonna 2017 tekemä kantelu EU-komissiolle, jossa annettiin ymmärtää, että Ylen tekstimuotoinen verkkojournalismi haittaa kaupallisen median toimintaedellytyksiä ja näin ollen sen tukeminen olisi ristiriidassa valtion tukisääntelyn kanssa.

Olen samaa mieltä kansalaisaloitteen tavoitteiden kanssa, ja perustelen tässä asiaa yhdenvertaisuuden ja saavutettavan tiedonvälityksen näkökulmasta. Kuten aloitteessa todetaan, Ylen tekstisisältöjen vähentäminen kaventaisi muun muassa kuulo- ja näkövammaisten perusoikeuksia tiedonsaantiin. Journalismin saavutettavuus on myös varallisuuskysymys. Ylen verkkouutiset takaavat yhtäläisen tiedonsaantioikeuden myös vähävaraisille suomalaisille.

Laki antaa Ylelle tehtäviä, jotka liittyvät yhdenvertaisuuden, suvaitsevaisuuden ja kulttuurisen moninaisuuden edistämiseen. Tavoitteena on tukea kansalaisten yhtäläisiä mahdollisuuksia osallistua yhteiskuntaan ja siitä käytävään keskusteluun. Ylen monimuotoisten palveluiden ansiosta erilaisista taustoista tulevat, kuten kieli- ja kulttuurivähemmistöt sekä aistivamman tai muun toimintarajoitteen takia heikommassa asemassa olevat, tulevat tasavertaisesti kohdelluiksi.

Saavutettavuus on entistä kiinteämpi osa Ylen sisältöjen ja palvelujen suunnittelua. Vuonna 2020 Yle teki lisäpanostuksia erityis- ja vähemmistöryhmien palveluihin, kuten suoratekstityksiin, viittomakielen tulkkaukseen ja kuvailutulkkaukseen. Lisäksi yhtiö on kehittänyt suomen- ja ruotsinkielisten verkkosivustojensa saavutettavuutta näkövammaisille, ja tätä työtä jatketaan tänä vuonna.

Yle tuottaa kahdenlaisia ruututekstityksiä: käännös- ja ohjelmatekstityksiä. Ohjelmatekstitys on suomenkielisten ohjelmien tekstitystä suomeksi ja ruotsinkielisten ohjelmien tekstitystä ruotsiksi. Sen kohderyhmää ovat erityisesti kuulovammaiset tai huonokuuloiset, joita Suomessa on yli 800 000. Laadultaan nämä tekstitykset eivät ole vielä niin korkeatasoisia kuin pitäisi, mutta palvelun kehittämiseen on yhteinen tahtotila.

Tekstityksistä on apua myös esimerkiksi kuuroille ja maahanmuuttajille. Äänitekstitys palvelee ensisijaisesti näkövammaisia sekä henkilöitä, joilla on hankaluuksia tekstin luke-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 117/2021 vp

misessa. Kuvailutulkkaus välittää ohjelman visuaalisen viestin sanallisessa muodossa. Palvelusta hyötyvät näkövammaisten lisäksi esimerkiksi autismin kirjon henkilöt. Yle esittää kuvailutulkkauksia sekä suomeksi että ruotsiksi.

Kuulovammaisia varten Yle lähettää päivittäin viittomakieliset tv-uutiset sekä julkaisee verkkovideoita sosiaaliseen mediaan. Koronaepidemian aikana uutis- ja ajankohtaistoinnin suorista erikoislähetyksistä lähes kaikki tulkattiin suomalaiselle viittomakielelle. Ohjelmia tulkataan myös suomenruotsalaiselle viittomakielelle.

Yle Uutiset selkosuomeksi kertoo uutiset helpolla suomen kielellä joka päivä. Ne palvelevat televisiossa, radiossa ja verkossa heitä, joilla on vaikeuksia puheen tai kirjoituksen ymmärtämisessä. Selkouutiset sopivat suomen kieltä opiskeleville, ikääntyneille ja myös muistiongelmia omaaville.

Vuoden 21 alusta voimaan tulleet lakimuutokset lisäävät Ylen saavutettavuusvelvoitetta, eli kuuroille ja huonokuuloisille tarkoitettujen lakisääteisten ohjelmatekstitysten määrää suorissa lähetyksissä ja Ylen Areenassa. Muutokset perustuvat EU:n hyväksyntään audiovisuaalisia mediapalveluja koskevaan direktiiviin ja teledirektiivien muutoksiin.

Arvoisa puhemies! Lopuksi haluan muistuttaa, että yhdenvertaisuutta on myös paikallisuutisoinnin säilyttäminen. Kansalaisten oikeutta lähiympäristöään ja asuinpaikkaansa koskevaan tiedonvälitykseen on varjeltava. Yle onkin viime vuosina panostanut paljon alueelliseen uutistoimintaan. Tekstiuutisoinnin rajaaminen olisi tällä saralla harppaus taaksepäin.

Talousvaikeuksissa olevia kaupallisia paikallismedioita on varmasti ihan hyvä tukea, mutta Ylen toiminnan rajaaminen ei ole ratkaisu. Ylen toiminta, myös tekstimuotoiset verkkosisällöt, turvaa yhdenvertaisuutta, saavutettavuutta ja demokratiaa, ja siksi Ylen monimuotoinen toiminta on turvattava.

Kiitos aloitteen tekijöille siitä, että tästä tärkeästä asiasta keskustellaan juuri nyt, kun Ylen julkisen palvelun tehtäviä käsitellään täällä eduskunnassa. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Holopainen, Mari.

18.15 Mari Holopainen vihr: Arvoisa puhemies! Ihan ensiksi haluan kiittää lämpimästi kansalaisaloitteen tekijöitä ja allekirjoittajia aktiivisuudesta ja tästä tosi tärkeästä aloitteesta. On hyvä, että saamme mahdollisuuden käydä tästä asiasta laajaa keskustelua.

Kansalaisaloite on reaktio eduskunnan käsittelyssä olevaan hallituksen esitykseen Ylelain 7 §:n muuttamisesta. Hallituksen esityksen mukaan Yle ei voisi jatkossa mainittuja poikkeuksia lukuun ottamatta tuottaa tekstimuotoista sisältöä ilman että sisältö liittyy johonkin liikkuvaa kuvaa tai ääntä sisältävään julkaisuun. Esityksen mukaan lakia tulee muuttaa, jotta se olisi EU:n valtioneuvoston päätöksen mukainen — mistä toki on monenlaisia arvioita. Taustalla on Medialiiton Euroopan komissiolle vuonna 2017 jättämä kantelu, jossa pyydettiin ratkaisua siihen, saako julkisia varoja käyttää yleisradio-ohjelmistoissa tekstimuotoisten verkkosisältöjen tuottamiseen, vaikka ne eivät liittyisi julkisen palvelun yleisradio-ohjelmistoihin.

Kantelun keskeinen väite oli, että Ylen tekstimuotoinen verkkojournalismi haittaa kaupallisen median toiminta- ja kilpailuedellytyksiä Suomessa. Olisi ehdottoman tärkeää, että

Pöytäkirjan asiakohta PTK 117/2021 vp

kansalaisaloite käsiteltäisiin samaan aikaan Yle-lain kanssa, jotta aloite tulee huomioiduksi lakikäsittelyssä, ja uskon, että näin tapahtuu.

Meille vihreille — kuten varmasti suurimmalle osalle muistakin täällä salissa istuvista — sanan- ja lehdistönvapaus, tiedonsaannin yhdenvertaisuuden turvaaminen sekä demokratian vaaliminen on aivan keskeistä. Demokratia voi toimia ja toteutua vain, jos ihmiset pystyvät luottamaan siihen, että meillä kaikilla on vapaasti ja yhdenvertaisesti käytettävissä faktoihin perustuvaa, merkityksellistä ja riippumatonta tietoa.

Hallitusohjelmassa luvataan vahvistaa sekä vastuullisen median toimintaedellytyksiä että Yleisradion roolia kaikkia suomalaisia palvelevana medianä. Mis- ja disinformaation yleistyminen on valitettava tosiasia, johon on etsittävä aktiivisesti ratkaisuja. Suomessa kansalaisten luottamus Yleisradion toimintaan on korkealla tasolla, ja sen merkitys on korostunut myös koronakriisin aikana.

Helsingin ja Tampereen yliopiston tutkijat ovat arvioineet, että Ylen tekstimuotoisen palvelun poistuminen saattaisi vähentää vapaasti saatavilla olevaa laadukasta journalismia verkossa. Myös esimerkiksi Julkisen sanan neuvosto, Tutkivan journalismin yhdistys ja Suomen journalistiliitto ovat ilmaisseet huolensa hallituksen esityksestä sen nykyisessä muodossa.

Tiedetään, arvoisa puhemies, että korkeammin koulutetut ja paremmassa yhteiskunnallisessa asemassa olevat kuluttavat merkittävästi enemmän laadukkaita journalistisia sisältöjä. Mikäli emme varmista, että tietoa on yhdenvertaisesti ja maksutta saatavilla kaikille sosioekonomisesta asemasta riippumatta, voimme tahtomattamme kiihdyttää eriarvoistumiskehitystä tai yhteiskunnan napaistumista.

Maksuttoman tekstipohjaisen journalismin saatavuus on tärkeää monille erityisryhmille, kuten kuulo- ja näkövammaisille. Mikäli materiaali on maksumuurien takana, voi materiaaliin pääsy estyä taloudellisesta tilanteesta tai puutteellisista digitaaloista johtuen tai siksi, että henkilö ei syystä tai toisesta voi tunnista palveluun. Vammaisfoorumi on hallituksen esitystä koskevassa lausunnossaan esittänyt, että saavutettavan tekstimuotoisen uutisoinnin tarjoamiseen tulisi pikemminkin luoda lisää kannustimia myös kaupallisten toimijoiden keskuudessa, ei rajoittaa Ylen sisältöjä.

Ylen tekstisisältöjen turvaaminen on kriittistä myös alueellisen tasa-arvon kannalta. Ylen lähes koko maan kattavan toimituksen laajuus on omaa luokkaansa yksityisiin toimijoihin verrattuna, enkä näe, että kaupallisen median alueellinen edustavuus paranisi Ylen tekstisisältöjä rajoittamalla.

Kannanotoissa on myös tuotu esiin, että jako tekstimuotoiseen ja audiovisuaaliseen sisältöön on vanhentunut. Elämme maailmassa, jossa kuvan, videon ja tekstin erottelu on jopa väkinäistä. Perustuslakivaliokunnan mukaan hallituksen esityksen perusteluista tulee esiin arvio, jonka mukaan kansallinen liikkumavara olisi hyvin niukka tai sitä ei olisi lainkaan, tai jopa, että komissiolla olisi toimivalta päättää Yleisradion julkisen palvelun tehtävän määrittelystä. Näin ei kuitenkaan ole. Pääösvalta julkisen yleisradion tehtävistä on ensisijaisesti jäsenvaltioilla, ei EU:lla.

Lausunnossaan perustuslakivaliokunta huomautti, että liikenne- ja viestintävaliokunnan on syytä varmistua hallituksen esityksessä EU-oikeudesta esitetyn tulkinnan oikeellisuudesta ja tehdä tästä lisäselvityksiä. Lisäksi valiokunta piti ongelmallisena, että sananvapauteen kohdistuva rajoitusehdotus, jota perustellaan komission kannalla, perustuu keskeisellä tavalla vain dokumentoimattomiin keskusteluihin virkahenkilöiden kanssa. Esityksen valmistelua on kritisoitu myös muiden tahojen toimesta läpinäkyvämmäksi.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 117/2021 vp

Kuten kansalaisaloitteessa ehdotetaan ja yliopistot ovat esittäneet, Yleisradion teksti-muotoinen journalistinen verkkosisältö voitaisiin jatkossa määritellä Ylen merkittäväksi uudeksi palveluksi ja näin ratkaista tämä juridinen ristiriita.

On minusta hyvä, että kun on tehty ratkaisuja, jotka eivät ole olleet aivan loppuun asti harkittuja, niin myös voimme myöntää, että voimme niitä parempia ratkaisuja etsiä. Muistan, että puhuin tässä salissa myös silloin, kun tätä hallituksen esitystä alun perin käsitelimme, ja vaikka toki meillä hallituspuolueiden kansanedustajilla on aina kova paine olla samaa mieltä näistä esityksistä, niin muistan silloin tätä esitystä myös jonkin verran kritisoineeni. Minusta on ihan hyvä, että tässä yhteiskunnassa voimme myös peruuttaa silloin, kun on tehty esityksiä, jotka eivät sitten palvele tarkoitustaan, ja voimme niitä myös kriittisesti tarkastella — tutkitun tiedon pohjalta erityisesti. Nyt on todella tärkeää varmistaa, että teemme tässä parhaat mahdolliset ratkaisut.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Yrttiaho, olkaa hyvä.

18.21 Johannes Yrttiaho vas: Kiitoksia, arvoisa puhemies! Yksityisten mediayhtiöiden etujärjestö Medialiitto on vuonna 2017 EU-komissiolle tekemällään kantelulla vaatinut Yleisradion verkossa julkaisemien journalististen tekstisisältöjen voimakasta rajaamista, väittäen niiden vääristävän kilpailua ja olevan EU:n valtioneuvoston sääntöjen vastaisia. Tässä on kysymys Medialiiton edunvalvonnasta ja pyrkimyksestä maksimoida jäsenyritystensä kaupallisen voitonteon mahdollisuudet. Ihmettelenkin, miksi maan hallitus on yksityisten mediayhtiöiden painostuksen ja lobbauksen alla lähtenyt rajaamaan Ylen tehtäviä. Hallitushan ehdottaa eduskunnassa nyt olevassa Yle-lakiesityksessään, että tekstisisältö sallitaan jatkossa verkossa vain tietyin poikkeuksin, esimerkiksi silloin kun se tukee audio-visuaalista sisältöä.

Tässä Tieto on meidän -kansalaisaloitteessa eduskunnalle esitetään päinvastaista menettelyä eli Yle-lain julkisen palvelun tehtävien laajentamista siten, että niihin sisältyisi jatkossa myös journalististen tekstisisältöjen julkaiseminen verkossa. Tämä aloite on erinomainen ja hyvin perusteltu. Juuri näin tähän Medialiiton kanteluun olisi tullut hallituksenkin vastata, ja näin siihen voi hallitus tai eduskunta vieläkin vastata. Ylen tehtäviä tulisi vahvistaa, ei rajata. Asiantuntijoidenkin mukaan Medialiiton kantelu voitaisiin melko varmasti kuitata näin toimien, ja ainakin sitä kannattaisi yrittää.

Hallitus käsitteli tätä Medialiiton kantelua komission kanssa epävirallisen menettelyn kautta, eli liikenne- ja viestintäministeriö kävi komission kanssa epävirallisia neuvotteluja, joiden perusteella sitten eduskunnassa oleva lakiesitys on laadittu. Nämä neuvotteluasiakirjathan ovat pääosin salaisia, ja riskinä tällaisessa epävirallisessa menettelyssä on, että Medialiitto itse asiassa voi jatkaa kantelua, vaikka lakia nyt hallituksen esittämällä tavalla muutettaisiinkin.

Perustuslakivaliokunta kritisoi hallituksen lakiehdotusta 28.9.2021 antamassaan lausunnossa. Perustuslakivaliokunnan mukaan esityksessä ei tarkemmin perustella näkemystä, jonka mukaan Suomen kansallinen liikkumavara Ylen julkisen palvelun tehtävän määrittämisessä olisi hyvin niukka: ”Esityksen perusteluista tulee esiin arvio, jonka mukaan kansallinen liikkumavara olisi hyvin niukka tai sitä ei olisi lainkaan ja jopa että komissiolla olisi toimivalta päättää Yleisradion julkisen palvelun tehtävän määrittelystä.” Tällaista toimivaltaa ei tietenkään ole, vaan jäsenmaa päättää ja säätää itse lakinsa. Perustuslakivaliokunta pitää ongelmallisena myös sitä, että sananvapauteen kohdistuva rajoitusehdotus, jota pe-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 117/2021 vp

rustellaan komission kannalla, perustuu vain dokumentoimattomiin keskusteluihin EU:n virkamiesten kanssa.

Yleisradio itse on puolestaan todennut, että lakimuutos ei aiheuttaisi suuria ongelmia ja että siihen olisi varauduttu jo pitkään. Asia ei kuitenkaan ole näin yksinkertainen. Ylen tarjoamat kaikille avoimet sisällöt ovat tärkeitä yhdenvertaisuuden kannalta, ja jos ajatellaan vaikkapa Ylen aluetoimituksia ja niiden pieneneviä resursseja, on selvää, että tekstisisältöjen rajaaminen vaikeuttaisi journalistista työtä ja monessa tapauksessa jäätäisiin näiden sisältöjen osalta yhden vahvan, yksityisomisteisen maakuntalehden varaan. Julkisen keskustelun yksipuolistumisen riski on siis ilmeinen. Yleisradion merkitys julkisen keskustelun moniarvoisuuden ja monipuolisuuden takaajana on entistäkin tärkeämpi, kun yksityisomisteinen mediakenttä keskittyy voimakkaasti ja omistukset siirtyvät tai ovat jo siirtyneet ulkomaille.

Yksityisten mediatalojen edunvalvontatoiminta ei tietenkään pääty Medialiiton kanteluun ja mahdolliseen Yle-lain muutokseen. On selvää, että Medialiiton kantelulla on vain koeteltu julkisen palvelun rajoja, ja mahdollisesti onnistutaankin niitä siirtämään yksityisen eduksi. Seuraava askel näyttääkin olevan näillä yksityisillä yhtiöillä tämä Sanoma-konsernin toukokuussa tekemä kantelu. Sillähän Sanoma pyrkii haastamaan Ylen suosittun Areena-palvelun ja korkeatasoiset oppimateriaalit samanlaisilla kilpailunvääristämis- ja valtioneuvostöillä kuin joilla Medialiitto on pyrkinyt haastamaan nämä journalistiset tekstisisällöt.

Liikenne- ja viestintävaliokunnan olisikin syytä viimeistään tämän kansalaisaloitteen myötä esittää eduskunnalle, että hallituksen esitystä ei hyväksytä. Vaihtoehtoisesti voisi olla viisasta, että hallitus peruuttaisi lakiesityksensä ja vetäisi sen pois eduskunnasta. Tieto on meidän -aloite antaa suuntaviivat siihen, kuinka Yle-lakia tulisi muuttaa. — Kiitoksia, arvoisa puhemies.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Kiitoksia. — Edustaja Pitko, olkaa hyvä.

18.27 Jenni Pitko vihr: Arvoisa puhemies! Haluan kiittää kaikkia niitä kansalaisia, jotka ovat laittaneet liikkeelle tämän tärkeän kansalaisaloitteen, joka tähtää yhdenvertaiseen tiedonsaantiin. Jaan lämpimästi nämä kansalaisaloitteen tavoitteet: sanan- ja lehdistönvapauden, yhdenvertaisen tiedonsaannin sekä demokratian turvaamisen. Kansalaisaloite ja sen huomiot on syytä käsitellä eduskunnassa perusteellisesti.

On selvää, että jokaisella kansalaisella pitää olla yhdenvertaiset mahdollisuudet saada faktapohjaista uutisointia. Luotettava tieto ja laadukas journalismi eivät ole itsestäänselvyys. Ne voivat vain joutua maksumuurien taakse, mikäli emme turvaa julkisen uutistutannon edellytyksiä. Jo nyt tiedämme uutismedioiden rahoituksen vähenemisen ongelman ja sen, kuinka uutisjournalistien määrä on viimeisen vuosikymmenen aikana merkittävästi vähentynyt. Erityistä huolta kannan alueellisten, pienempien medioiden moniäänisen tiedon tuottamisen mahdollisuuksista, kun kaupallinen media on tämän lisäksi myös vahvasti keskittynyt. Tämä tilanne on hälyttävä, ja meidän tulee olla siitä huolissamme.

Ilmaisen saavutettavan uutismedian rooli on tärkeä myös valeuutisten ja disinformaation leviämisen ehkäisyssä, ja se on vakaan ja turvallisen yhteiskunnan perusta. Ylellä on merkittävä rooli demokratian ja oikeusvaltion toiminnan kannalta, koska se jakaa kansalaisille tulotasosta riippumatta tietoa yhteiskunnallisista asioista. Maksuttoman journalismin saatavuus on siis taattava kaikille demokraattisen ja moniäänisen yhteiskunnan säilyttämi-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 117/2021 vp

seksi. Meidän on turvattava tiedonsaannin esteettömyys myös esimerkiksi kuulo- ja näkövammaisille.

Jaan täällä salissa huolen, mikä liittyy näihin muutoksiin, mitä Yle-lakiin on esitetty. Huolena on, että ajaudumme näihin edellä mainittuihin haasteisiin yhä kiihtyvällä tahdilla, jos Ylen tekstimuotoista sisältöä rajoitetaan. Kansalaisaloite tulee käsitellä eduskunnassa samaan aikaan tämän Yle-lain kanssa, jotta nämä huolet tulevat huomioituiksi tässä lakikäsittelyssä.

Liikenne- ja viestintävaliokunnan on tosiaan myös syytä varmistua hallituksen esityksessä EU-oikeudesta esitetyn tulkinnan ja kansallisen liikkumavaran oikeellisuudesta, jota tässä kansalaisaloitteessakin kyseenalaistetaan mutta jonka myös perustuslakivaliokunta on juuri lausunnossaan esittänyt. Meidän on huolehdittava, että teemme lainsäädäntöön vain välttämättömät muutokset ja rajoitukset ja perus- ja ihmisoikeuksien toteutuminen turvataan tehokkaasti.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Kymäläinen, olkaa hyvä.

18.30 Suna Kymäläinen sd: Arvoisa herra puhemies! Vapaa, vastuullinen ja yhdenvertainen tiedonvälitys sekä sananvapaus ovat yksi demokratian kulmakivistä. Media lisää kansalaisten poliittista tietotaitoa ja samalla tekee myös meistä poliitikoista vastuullisempia ja äänestäjien mielipiteitä kunnioittavampia. Mediakentän ollessa murroksessa esimerkiksi sosiaalisen median alustojen myötä vastuullisen ja riippumattoman journalistisen tiedonvälityksen rooli on yhteiskunnassamme koko ajan tärkeämpi. Pitkälti sosiaalisen median välityksellä leviävä disinformaatio ja muu informaatiovaikuttaminen horjuttavat kansalaisten luottamusta perinteiseen mediaan ja laajemmin koko avoimeen ja demokraattiseen yhteiskuntajärjestelmään. Vastuullista ja moniäänistä tiedonvälitystä turvataksemme tarvitsemme niin julkisen palvelun tehtäviä hoitavaa Yleisradiota kuin kaupallisen median toimijoita myös jatkossa.

Tällä kansalaisaloitteella on tärkeä tavoite Ylen tekstisisältöjen turvaamisessa. Ylen asema suomalaisessa yhteiskunnassa on vahva. Kansalaiset luottavat Yleen, ja sitä pidetään luotettavimpana ja tärkeimpänä uutismedianana Suomessa. Myös Ylen tuottamat tekstimuotoiset sisällöt ovat monessa tapauksessa tärkeitä sekä tiedon saavutettavuuden että yhdenvertaisuuden näkökulmasta.

Arvoisa herra puhemies! Tämä koko tapaushan on lähtenyt liikkeelle jo viime hallituskaudella Medialiiton vuonna 2017 tekemästä kantelusta, jossa se katsoi, että Ylen tekstimuotoinen journalistinen verkkosisältö ei ole osa yleisradiotoimintaa ja että Ylen julkisen palvelun tehtävä on määritelty epätarkasti eikä se täytä valtioneuvoston päätösten vaatimuksia. Kantelun ja EU:n komission kanssa käytyjen keskustelujen seurauksena hallitus toi viime joulukuussa tähän saliin esityksensä, jonka tarkoituksena on täsmentää Ylen julkisen palvelun tehtävän määritelmää komission toiveiden mukaisesti. Hallituksen esityksen mukaan Ylen palvelujen pääpainon tulisi olla liikkuvaa kuvaa tai ääntä sisältävissä julkaisuisissa. Tästä huolimatta Yle voisi jatkossakin tuottaa tekstimuotoisia sisältöjä, jos ne liittyvät yhtiön kuvaa tai ääntä sisältävään julkaisuun.

Lisäksi tähän pääsääntöön ehdotetaan laajoja poikkeuksia, jotka koskevat lyhyitä tekstimuotoisia sisältöjä, joita Yle julkaisee Suomen Tietotoimiston kanssa tehtyyn yhteistyöhön perustuen, nopeisiin ja nopeasti kehittyviin uutistilanteisiin liittyviä lyhyitä uutissisäl-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 117/2021 vp

töjä, Ylen lain mukaan välittämiä viranomaistiedotuksia, saamen- ja romanikielisiä sekä maan muiden vähemmistönä olevien kieliryhmien kielellä olevia tekstimuotoisia sisältöjä sekä kulttuuriin ja opetukseen liittyviä tekstimuotoisia sisältöjä. Tätä lakiesitystä käsitellään parhaillaan meillä liikenne- ja viestintävaliokunnassa.

Nyt käsittelyssä olevassa kansalaisaloitteessa vastustetaan pääpiirteissään hallituksen esityksessä esitettyjä muutoksia, sillä koetaan, että hallituksen esityksellä rajoitetaan Ylen toimintaa liikaa. Itse Ylen hallintoneuvoston jäsenenä pidän tärkeänä, että Ylen julkisen palvelun yleisradiotoiminnan edellytyksistä pidetään kiinni. Näen kuitenkin myös, että eduskunnan käsittelyssä nimenomaan turvataan Ylen mahdollisuudet myös jatkossa tuottaa tekstimuotoisia sisältöjä ja samalla selvennetään nykyistä sääntelyä kaupallisen median toimintaympäristön kannalta. Pidänkin tärkeänä, että tässä asiassa pyritään välttämään liikaa vastakkainasettelua. Samalla, kun meidän tulee turvata Ylen toiminnan edellytykset, meidän tulee myös huolehtia kaupallisen median toimintaympäristöstä. Tässä asiassa on myös syytä edelleen muistaa, että Suomi on EU:n jäsenenä velvollinen ottamaan myös EU-lainsäädännön ja EU-oikeuskäytännön huomioon. Komissio on toistaiseksi käsitellyt asiaa epävirallisella tasolla. On kuitenkin mahdollista, että mikäli nyt käsittelyssä oleva kansalaisaloite hyväksyttäisiin, seuraamuksena saattaisi olla rikkomusmenettely.

Arvoisa herra puhemies! Kuten hallitusohjelmaan on kirjattu, hallitus on sitoutunut tukemaan sananvapautta ja demokratian toimivuutta vahvistamalla vastuullisen median toimintaedellytyksiä ja kilpailukykyä sekä kansalaisten tasavertaisia mahdollisuuksia saada luotettavaa tietoa ja sivistää itseään. Toimiva demokratia tarvitsee myös vastuullista journalismia.

Arvoisa puhemies! Otamme tämän kansalaisaloitteen liikenne- ja viestintävaliokunnassa huolelliseen käsittelyyn.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Edustaja Satonen, olkaa hyvä.

18.35 Arto Satonen kok: Arvoisa puhemies! Ensinnäkin haluan kiittää kansalaisaloitteen tekijöitä tästä tärkeästä aloitteesta. Toisekseen täytyy kyllä kiittää edellistä puhujaa, nimittäin täytyy sanoa, että liikenne- ja viestintävaliokunnan puheenjohtajan ja Ylen hallintoneuvoston jäsenen, edustaja Kymäläisen puhe oli kyllä sellainen, että olisin voinut pitää itsekkin saman, ja itse asiassa ajattelin aika monta samaa asiaa sanoakin, mutta en nyt näe viisaana lähteä näitä asioita toistamaan. Tuossa puheenvuorossa hyvin kävit läpi sen, mikä on se tahtotila tässä asiassa mutta myös mikä on se realiteetti, että tämä ei ole pelkästään kansallisen päätöksenteon asia, vaan meidän on nyt ollut etsittävä tässä sellainen tie, jossa haetaan sellaista tasapainoa Ylen ja kaupallisen median välillä, että se myös täyttää nämä Euroopan unionista tulevat ajatusmallit ja sitten kuitenkin mahdollisimman pitkälle myöskin toteuttaa tämän kansalaisaloitteen ideaa.

Arvoisa puhemies! Haluan kuitenkin käyttää tässä tilanteen hyväksi kertomalla vähän siitä, miten tähän on tultu, koska asia on minulle varsin läheinen useiden vuosien takaa. 2016 oli viimeksi parlamentaarinen komitea, jossa tarkasteltiin Yle-lakia. Se komitea itse asiassa tunnetaan minun nimeäni kantavana, koska olin sen puheenjohtaja, mutta olisi ehkä ollut reilumpaa nimittää se Satosen—Heinäluoman työryhmäksi, koska silloinen edustaja Eero Heinäluoma oli hyvin keskeisessä roolissa ja toimi myös varapuheenjohtajana. Siinä hän olivat siis edustettuina kaikki eduskuntaryhmät, ja kaikki eduskuntaryhmät sitten myöskin sen työn hyväksyivät, ja sen pohjalta Yle-lakia silloin muutettiin.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 117/2021 vp

Voi sanoa, että yhtenä erittäin keskeisenä kysymyksenä siinä työryhmän työssä oli juuri tämä tekstimuotoinen sisältö, josta nyt on kyse tässä kansalaisaloitteessa ja vireillä olevassa lakiesityksessä. Tämä on monitahoinen asia. Ymmärrän toki myös kaupallisen median näkökulmaa tässä asiassa siitä näkökulmasta, että jokainen meistä poliitikoista tietää, että kun me vaalien alla, ja joku vähän vaalien välilläkin, tarjoamme torilla kahvia ilmaiseksi, se ei ole kauhean hyvä päivä sille torikahvilan pitäjälle, koska joku tarjoaa ilmaiseksi sitä, mistä toinen pyytää maksua. Siitähän tässä myöskin on kysymys. Nyt varsinkin, kun meidän perinteinen media on menettänyt sen roolin, mikä sanomalehdillä aikoinaan on ollut, tilausmäärät ovat pienentyneet, ollaan siirrytty nettiin ja nyt pitäisi saada entistä enemmän digisanomalehdestä tuloja, niin se on muuttanut sitä toimintalogiikkaa, ja kun Yle puolestaan perinteisesti oli radio- ja tv-toimija, mutta Yle on myös tullut nettiin, niin nyt ovat siellä netissä sitten sekä sanomalehdet että Yle. Nyt osa meidän kaupallisesta mediasta ajattelee voimakkaastikin niin, että jos Ylen toimintaa rajoitettaisiin, esimerkiksi sitä, miten se saa tekstimuotoista sisältöä julkistaa, se mahdollistaisi kaupalliselle medialle paljon paremmat lähtökohdat.

No, tutkimustulokset eivät aivan hirveästi kyllä tätä väitettä puolla. Toki ei voi sanoa, että se on merkityksetön, kuten tällä kahviesimerkillä yritin kuvata, mutta kyllä meidän kaupallisen median pahimmat kilpailijat ovat nämä mediajätit, ja sosiaalisen median kilpailu, joka sieltä on tullut, on paljon suurempi asia. Uskallan väittää, että suurin osa niistä Ylen käyttäjistä, jos Yle pienentää omaa tarjontaansa, ei kuitenkaan siirtyisi tämän maksullisen kaupallisen palvelun käyttäjäksi, osa tietenkin siirtyisi, mutta ei niin merkittävä osa, että se olisi ratkaiseva asia kaupallisen median kannalta.

Haluan kuitenkin sanoa lopuksi tässä sen, että kun puhutaan tästä tiedonvälityksestä ja monipuolisesta tiedonvälityksestä, demokratiasta, sananvapaudesta, kaikista näistä tärkeistä asioista, Yle on siinä keskeinen toimija, mutta se ei pysty yksin sitä tekemään, vaan me tarvitaan laadukkaita paikallislehdet, me tarvitaan laadukkaita maakuntalehdet, me tarvitaan laadukkaita valtakunnalliset sanomalehdet ja myös laadukas radio ja televisio, kaupallinen media sen rinnalla, laadukas ja vastuullinen. Sen takia me joudutaan näitä asioita tasapainottamaan. Uskon, että se lakiesitys, joka tällä hetkellä on liikenne- ja viestintävaliokunnassa, on tällä hetkellä paras ratkaisu tähän asiaan, ei täydellinen, mutta paras käytettävissä olevista ratkaisuista.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Kiljunen, Kimmo, olkaa hyvä.

18.41 Kimmo Kiljunen sd: Arvoisa puhemies! Ihan ensimmäiseksi haluan onnitella tämän kansalaisaloitteen tekijöitä kahdestakin syystä.

Syy numero 1: Tiedän kokemuksesta, että 50 000 allekirjoituksen kerääminen on iso juttu. — Se on muuten, edustajat, kollegat, iso juttu. — Kun se saadaan tällaisesta aiheesta näin rakennettua, niin siitä voi jo onnitella.

Arvoisa puhemies! Haluan onnitella kansalaisaloitteen tekijöitä myöskin siitä, että josain mielessä olen taipuvainen ymmärtämään sitä argumentaatiota, miten he rakentavat tuon aloitteensa siitä lähtökohdasta, että meidän pitää pystyä turvaamaan Yleisradion julkinen palvelutehtävä myöskin liittyen siihen, että tekstimuotoista uutisointia voidaan harjoittaa. Siihenhän myöskin edustaja Kymäläinen liikennevaliokunnan puheenjohtajana

Pöytäkirjan asiakohta PTK 117/2021 vp

omassa puheenvuorossaan viittasi: se halutaan turvata. Tämä minusta on tässä hyvin tärkeä tehtävä.

Tässä on tunnistettava se, että meillä on suomalaisessa yhteiskunnassa myöskin yksityisiä toimijoita tiedottamassa hyvinkin laeasti. Meillä on laaja media, sekä alueellinen media, maakunnallinen media, paikallinenkin media että sitten tietenkin myöskin monitahoinen valtakunnallinen media. Tämä on pluralistinen yhteiskunta, moniarvoinen yhteiskunta, ja medialla on suuri rooli, ja siinä kaupallisilla toimijoilla on oma roolinsa.

Silti tunnistaisin Ylen merkittävyyden eduskunnan valvonnan alaisena julkisena tiedottajana, ja sillä on aidosti se julkinen palvelutehtävä, että se kattaa koko Suomen, nimenomaan aidosti koko Suomen, ja myöskin lähtökohtaisesti maksuttomana palveluna. Meillä on tietysti se Yle-vero kaikilla maksettavana, mutta maksuttomana palveluna se kaiken kattava tarjonta, mitä Yle tekee, on kaikkien sosiaaliryhmien saavutettavissa. Tämä on tietenkin tärkeä asia erityisesti siitä syystä, kuten todettu, että se on eduskunnan valvonnan alainen laitos, jolloin tarjottava tieto on myöskin tässä mielessä poliittisesti arvovapaata, neutraalia, eli on moniarvoista lähestymistavaltaan. Monasti kaupallisesti toimiva media-ala ei ihan samalla tavalla noudata näitä julkisen palvelun yleisluonteisia periaatteita, [Arto Satonen: Se on JSN:n valvonnassa kuitenkin!] ja tässä suhteessa Ylellä on se kiitettävä rooli yhteiskunnassa ja tärkeä rooli yhteiskunnassa. Itse pitäisin arvokkaana myöskin sitä, että tämä tekstimuotoinen viestittäminen mahdollistetaan Yleisradiossa myöskin jatkossa.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin liikenne- ja viestintävaliokuntaan.